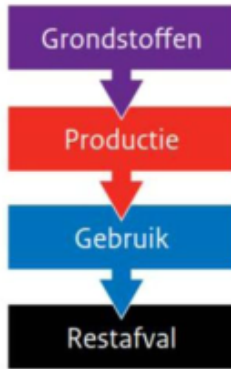

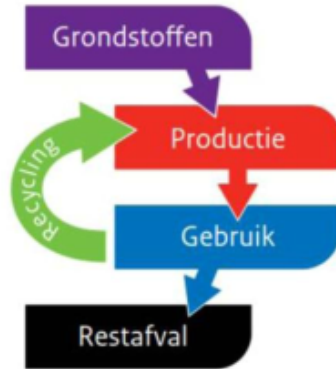
Startnotitie Circulaire Economie Barneveld

Gemeente Barneveld 2020

Lineaire economie

Hergebruik economie

Circulaire economie

Inhoudsopgave

1.	Nut en noodzaak.....	4
	Waarom een actieprogramma Circulaire Economie voor Barneveld?	4
	Waarom een circulaire economie?	4
	Voordelen van een circulaire economie	5
2.	Ambitie Barneveld.....	7
3.	Beleid van het Rijk, provincie Gelderland en regio Foodvalley	9
	Rijk	9
	Provincie	9
	Regio Foodvalley.....	9
4.	Kansen voor Barneveld	10
	Mogelijkheden.....	10
	Wat doen we al aan circulaire economie?	11
5.	Samen werken aan een actieprogramma Circulaire Economie.....	12
	Fase 1: Nieuwe ideeën ophalen en concretiseren.....	12
	Fase 2: Het actieprogramma opstellen	13
	Fase 3: Besluitvorming, uitvoering en evaluatie	13
	Bijlage 1 Samenvatting beleid rijk en provincie	15
	Beleid van het rijk.....	15
	Beleid van provincie Gelderland	16
	Bijlage 2 Samenvatting relevante uitvoeringsprogramma's in de regio Foodvalley	17
	Bijlage 3 Samenvatting interviews ondernemers en medewerkers gemeente barneveld	21

Startnotitie circulaire economie Barneveld

1. NUT EN NOODZAAK

WAAROM EEN ACTIEPROGRAMMA CIRCULAIRE ECONOMIE VOOR BARNEVELD?

De Circulaire Economie biedt kansen en toekomst voor veel bedrijven. Daarom is in het Coalitieakkoord 2018-2022 van Barneveld afgesproken een actieprogramma 'Circulaire Economie' op te stellen. Met dit actieprogramma geven we invulling aan de ambities uit de Strategische Visie Barneveld 2030¹ (verder: Strategische Visie): onze welvaart voor volgende generaties duurzaam borgen door ervoor te zorgen dat onze economie circulair en biobased² wordt.

Het lokale en regionale bedrijfsleven is al actief met circulair ondernemen. Circulaire economie is een speerpunt van de Barneveldse Industriële Kring (BIK). In het Barneveldse MKB, met zijn vele familiebedrijven, zijn innovatie en continuïteit belangrijke waarden. Om deze redenen richt ons actieprogramma zich in de eerste plaats op bedrijven.

'We stellen, samen met ondernemersverenigingen en Regio Foodvalley, het actieprogramma 'Circulaire Economie' op. We bekijken bijvoorbeeld welke rol de vuilstort aan de Wencopperweg hierbij zou kunnen spelen. Bij de ontwikkeling van het bedrijventerrein Harselaar-Zuid Fase 1b bekijken we of het mogelijk is, vanuit de synergie-gedachte, bedrijvensclusters te realiseren die elkaar (kunnen) versterken.'

Bron: Coalitieakkoord 2018-2022

Als gemeente hebben we al een aantal stappen op het circulaire pad gezet, zowel zelfstandig als in samenwerking met partijen in de regio Foodvalley. Deze activiteiten en projecten worden opgenomen in het actieprogramma, naast nieuwe projecten op basis van ideeën en initiatieven uit bedrijfsleven. Bij alle activiteiten kijken we hoe we kunnen aansluiten bij duurzaamheidsprogramma's van Rijk, Provincie en regio.

Deze startnotitie beschrijft onze ambitie, onze uitgangspunten en onze aanpak bij het opstellen we het actieprogramma.

WAAROM EEN CIRCULAIRE ECONOMIE?

De huidige economie legt een steeds grotere druk op onze planeet en dreigt schade aan te richten die we niet meer kunnen herstellen. Bovendien raken steeds meer grondstoffen en fossiele energiebronnen op. Het kader '*De natuurlijke kringlopen en hoe de mens die beïnvloedt*' op pagina 8 toont hoe de huidige economie de natuurlijke kringlopen van de aarde beïnvloedt.

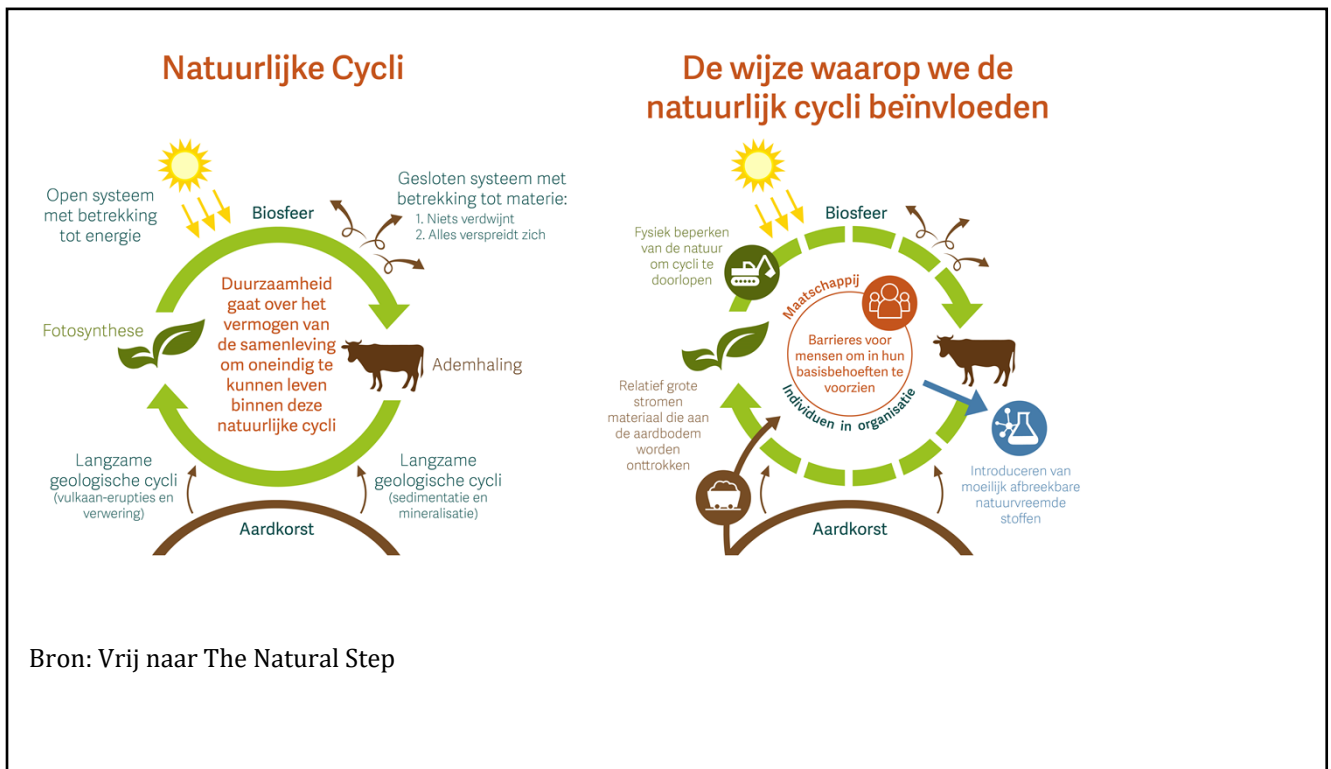
Er is een nieuwe economie nodig. Een economie waarmee we binnen de natuurlijke kringlopen van de aarde en met de energietoevoer van de zon in onze menselijke behoeften voorzien. In deze circulaire economie wordt uitsluitend hernieuwbare energie gebruikt. Afval bestaat niet. Restproducten zijn de grondstoffen voor nieuwe producten, of worden weer opgenomen door de natuur.

Om zo'n circulaire economie te realiseren moeten we onze economie fundamenteel anders organiseren. Het kader *Van lineaire naar circulaire economie* hieronder toont de verschillen tussen de lineaire en de circulaire economie, met de hergebruik-economie als tussenvorm.

¹ Over Morgen en Meedoen. Strategische Visie Barneveld 2030. Gemeente Barneveld, 2016

² In een biobased economie worden fossiele brandstoffen en (fossiele) grondstoffen vervangen door biomassa

NATUURLIJKE KRINGLOPEN EN HOE DE MENS DIE BEÏNVLOEDT

VOORDELEN VAN EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

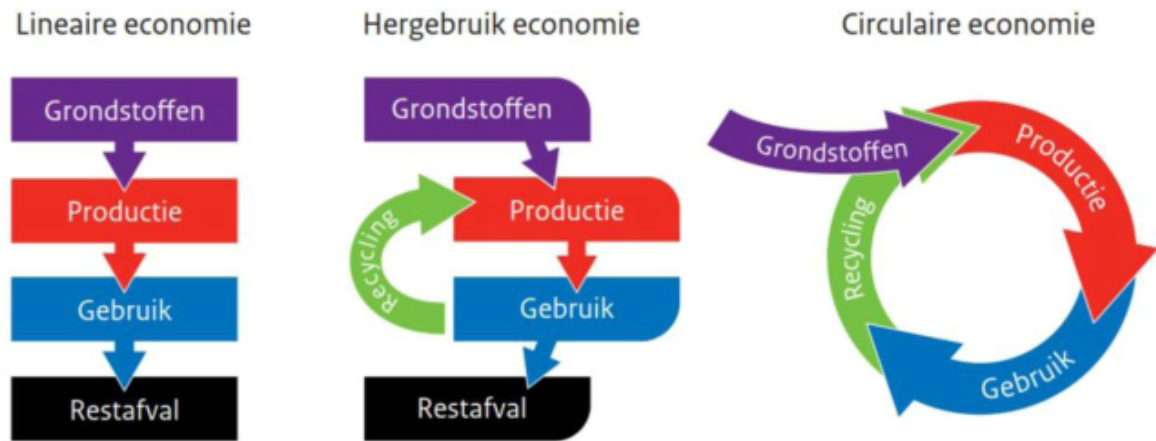
Een circulaire economie biedt volop kansen voor ondernemers en daagt uit tot innovatie. Soms komt de stimulans van ketenpartners die circulair willen ondernemen. Soms gaat het om slim anticiperen op toekomstige ontwikkelingen, zoals de CO₂-heffing uit het Klimaatakkoord. Veel bedrijven zijn nu al met circulair ondernemen aan de slag om (op langere termijn) te kunnen overleven. Ze maken zich zo minder afhankelijk van steeds schaarser en duurder wordende grondstoffen. Een circulaire economie biedt ook andere voordelen. De omgeving wordt schoner en gezonder. En onderzoek van TNO laat zien dat de nieuwe economie ook nieuwe banen oplevert. Wat dit exact voor Barneveld betekent is niet bekend.

Efficiënter omgaan met grondstoffen en materialen draagt ook in hoge mate bij aan de klimaatdoelen. Door grondstoffenkringlopen slim te sluiten ontstaat er minder CO₂-uitstoot (zie *Nederland circulair in 2050*. Rijksoverheid, september 2016). Er is minder energie nodig om grondstoffen te delven en er materialen en spullen van te maken. Dat maakt het gemakkelijker om de energiebehoefte met duurzame energie in te vullen.

Van bezit naar gebruik

In hun boek *Material Matters* betogen architect Thomas Rau en bedrijfseconoom Sabine Oberhuber dat we moeten toewerken naar een economisch systeem met een heel ander verdienmodel. In dat systeem ligt het eigenaarschap van producten en/of grondstoffen niet meer bij de consument maar bij de producent. De behoefte van de consument (bijvoorbeeld verlichting in huis of op kantoor) wordt vervuld zonder dat hij eigenaar is van het product (de lamp). Zo komt het eigenaarschap van de materialen daar te liggen waar er verantwoordelijkheid voor genomen kan worden, bij de producent.

VAN EEN LINEAIRE ECONOMIE NAAR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

In een *lineaire economie* worden grondstoffen aan de aardkorst onttrokken en gebruikt, om daarna als afval vrij te komen en zich te verspreiden.

In een *hergebruik economie* wordt een deel van de grondstoffen opnieuw gebruikt, de rest komt als afval vrij en verspreidt zich. Grondstoffen raken langzamer op dan in de lineaire economie en de natuurlijke kringlopen worden minder aangetast.

In een *circulaire economie* raken grondstoffen nooit op. Fossiele grondstoffen worden vervangen door biomassa (niet meer dan er kan 'bijgroeien') en duurzame energie. Overige grondstoffen worden steeds volledig opnieuw gebruikt. Emissies worden weer opgenomen in de kringlopen.

Bron: *Nederland circulair in 2050*. Rijksoverheid, september 2016.

2. AMBITIE BARNEVELD

De gemeente Barneveld sluit zich aan bij de doelstelling van het Rijk -die is overgenomen door de regio Foodvalley- om in 2050 volledig circulair te zijn. De nadruk ligt op het *sluiten van materiaalkringlopen*, waarbij energie-, klimaat- en sociale aspecten worden meegenomen. Binnen die inzet brengen we als gemeente focus aan vanuit de doelen en ambities van de Strategische Visie (zie kader hieronder).

Ambities Strategische Visie:

Onze welvaart voor volgende generaties duurzaam borgen door ervoor te zorgen dat onze economie circulair en biobased wordt.

We willen:

- dat het Barneveldse bedrijfsleven voluit meedoet in de groei naar een circulaire economie
- de samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties bevorderen door het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden gericht op innovatie, verduurzaming en waardevermeerdering
- vooroplopen in de verduurzaming van voedselsystemen
- kiezen voor circulaire economie en biobased kringlopen als leidende principes bij nieuwe gebiedsontwikkelingen
- een positieve grondhouding hebben met betrekking tot vergunningverlening en bestemmingsplanwijzigingen als deze bijdragen aan een circulaire en/of biobased economie.

Daarnaast is er vastgesteld gemeentelijk beleid waarvan de ambities bijdragen aan de circulaire ambitie van de Strategische Visie en omgekeerd. Denk daarbij aan:

- Energievisie 2015-2020; vastgesteld in juli 2015
- Algemene Inkoopvoorwaarden Gemeente Barneveld; vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders op 22 december 2015 en gewijzigd op 17 april 2018
- Strategienota huishoudelijk afval 2016-2020 gemeente Barneveld; vastgesteld april 2016
- Nota participatie; vastgesteld in oktober 2019

Om de samenhang, de integraliteit en de prioritering van al deze beleidsvelden te borgen is het programma Duurzaamheid opgezet en in ontwikkeling.

Verder heeft de raad in september 2015 de Strategische Agenda 2015-2019 'FoodValley Van denken naar doen' vastgesteld. De gemeente Barneveld neemt deel aan een aantal daaruit voortvloeiende deelprogramma's met sterke raakvlakken met circulaire economie. Deze programma's kunnen bijdragen aan het behalen van de ambities van de Strategische Visie en omgekeerd (zie bijlage 2).

In het voorjaar van 2020 gaat de Notitie huishoudelijk grondstoffenbeleid naar de raad. Deze heeft als invalshoek 'consument' en staat los van het actieprogramma Circulaire Economie, dat als invalshoek 'bedrijven' heeft. De twee stukken vullen elkaar aan. We stemmen de uitvoering op elkaar af. Daar waar we met dezelfde spelers te maken hebben, benaderen we deze gezamenlijk.

BARNEVELD IN 2050

Brede welvaart

Er is de afgelopen drie decennia veel veranderd in Barneveld. Lucht, water en bodem zijn veel schoner. Het landschap biedt rust en ruimte, en herbergt meer biodiversiteit. Mensen voelen zich verantwoordelijk voor hun leefomgeving en voor elkaar. We hanteren een welvaartsbegrip dat is gebaseerd op de principes van duurzaamheid: hoe bevredigen we onze menselijke behoeften met behoud van ons natuurlijk kapitaal.

Wonen

Woningen, bedrijfspanden en andere gebouwen zijn vanaf bouwjaar 2025 steeds meer energieneutraal, circulair en soms biobased gebouwd. Ze zijn flexibel aanpasbaar en hebben een materialenpaspoort. Ze bieden comfort en een gezond binnenklimaat. Per wijk en bedrijventerrein vindt collectieve opslag en redistributie van energie plaats, evenals wateropslag en –zuivering.

Werken

Het bedrijfsleven is ingrijpend veranderd, met nieuwe verdienmodellen en organisatie-vormen. Bedrijven voegen waarde toe gebaseerd op onze fysieke, sociale en geestelijke behoeften. Er is volop werkgelegenheid, met nieuwe banen in de circulaire economie. Er zijn nieuwe circulaire markten opgekomen met nieuwe organisaties die onder meer de inzameling, opslag, bewerking en logistiek van grondstoffen- en producten verzorgen.

Onderwijs en innovatie

Het onderwijs in de Foodvalley is gericht op de vaardigheden die nodig zijn voor circulair leven en werken. Innovatienetwerken en leergemeenschappen spelen een belangrijke rol.

Voedsel en biomassa

Voedsel wordt duurzaam geproduceerd en komt voor een groot deel uit de regio Foodvalley. Producenten en consumenten zijn dicht aan elkaar gekoppeld. Voedselverspilling is vrijwel uitgebannen. Duurzaam voedsel is voor iedereen betaalbaar. Met niet-eetbare reststromen en biomassa gaan we zo om dat de waarde van de stromen zoveel mogelijk behouden blijft.

Hoe kwam circulair Barneveld tot stand?

Zo'n dertig jaar geleden gingen in Barneveld bedrijven, gemeente, inwoners en andere partijen samen aan de slag met de warmtetransitie en de duurzame energie-, voedsel- en materialenvoorziening. Met enthousiasme en energie, en al snel steeds concreter en in een hoger tempo. Er ontstonden innovatieve circulaire concepten. Opleidingen werden in recordtempo aangepast. De gemeente verwerkte circulair denken en doen in haar programma duurzaamheid en stimuleerde nieuwe markten, onder meer door zelf circulair in te kopen.

Dat was het begin van de grote verandering die leidde tot waar we nu in 2050 in Barneveld staan. We kunnen trots zijn op wat we in die korte tijd bereikt hebben.

3. BELEID VAN HET RIJK, PROVINCIE GELDERLAND EN REGIO FOODVALLEY

Op landelijk niveau, bij de provincie Gelderland en de regio Foodvalley zijn beleidsnotities en actieprogramma's opgesteld die zich richten op een volledig circulaire economie in 2050, met een tussenstap van 50% minder grondstoffengebruik in 2030. Wij willen in ons actieprogramma gebruikmaken van de faciliteiten die rijk, provincie en regio bieden. Bijlage 1 vat het beleid van Rijk en provincie samen, bijlage 2 van de Foodvalley. Hieronder een schets op hoofdlijnen:

Rijk

Het programma Circulaire Economie van het Rijk richt zich op vijf sectoren: biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie (nieuwe producten), bouw en consumptiegoederen. De focus ligt op het wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving en het ontwikkelen van juridische en beleidsinstrumenten die de circulaire economie stimuleren.

Daarnaast is er de recente Landbouwvisie³ van minister Schouten, die nadrukkelijk inzet op kringlooplandbouw.

PROVINCIE

De provincie Gelderland kiest voor een praktische aanpak, met als speerpunten: slimme en schone industrie; stimuleren door inspirerende voorbeelden; groen openbaar vervoer en verduurzaming van de infrastructuur en de inrichting van het provinciehuis.

REGIO FOODVALLEY

Regionale ondernemers in de regio Foodvalley hebben met andere partijen, waaronder gemeenten, het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie opgesteld. Het programma biedt handvatten voor het uitvoeren van circulaire projecten en organiseert werkplaatsen voor kennisdeling en netwerkvorming. Bijvoorbeeld op het gebied van Voedselverspilling, Inkoop en Bouw. Barneveld participeert in dit programma (zie ook 'Wat doen we al aan circulaire economie?' hieronder).

Regio Foodvalley heeft de Strategische Agenda Regio Foodvalley 2020-2025 opgesteld. Inhoudelijk heeft de raad hier eind 2019 mee ingestemd. De ambitie van Regio Foodvalley is om vóór 2030 een topregio te zijn op gebied van landbouw en voeding, een regio waar mensen aantoonbaar gezonder zijn, graag wonen, ondernemen en innoveren en waar circulair werken gewoon is. Deze ambitie realiseren de partners door een intensieve samenwerking tussen de ondernemers, het onderwijs en de overheid op zeven thema's. Op het gebied van circulariteit wil de regio dé proeftuin zijn voor een circulaire voedselvoorziening en een gezond leven. De begroting en de bestuurlijke organisatie van deze agenda worden in het voorjaar van 2020 aan de gemeenteraden voorgelegd.

³ Realisatieplan Visie LNV: 'Op weg met nieuw perspectief', juni 2019

4. KANSSEN VOOR BARNEVELD

MOGELIJKHEDEN

Aan welke knoppen kan een gemeente draaien om binnen de eigen invloedssfeer met circulaire economie aan de slag te gaan? Vanuit de Rabo Circular Economy Challenge (zie kader hiernaast) kwamen twee centrale randvoorwaarden en vier 'dashboardknoppen' naar voren. De twee randvoorwaarden: er moet een duidelijke ambitie zijn en de gemeente moet het samen met de samenleving doen. De vier knoppen waaraan de gemeente kan draaien, zijn:

Ontwerp en beleid

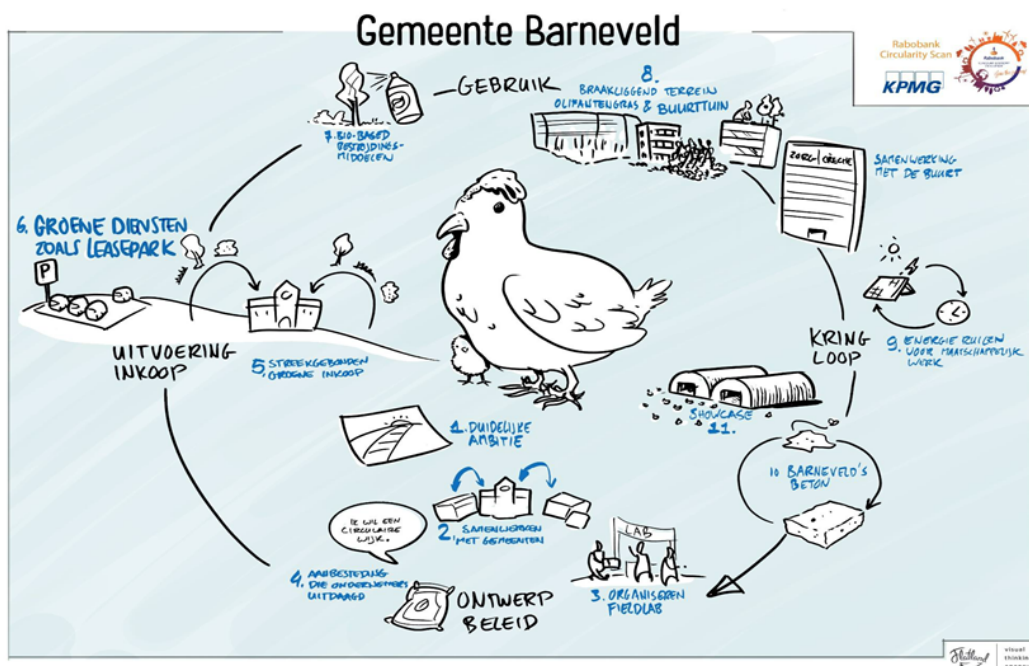
Circulariteit integraal onderdeel maken van al het beleid. Van circulair economisch beleid tot gescheiden inzameling van huishoudelijk afval, van het ontwerpen van woonwijken en bedrijventerreinen tot het aanbesteden van de inrichting van de openbare ruimte. Doel: de markt voor circulaire innovatie stimuleren.

Rabo Circular Economy Challenge

Met negentien andere ondernemingen heeft de gemeente Barneveld in 2018 deelgenomen aan de Rabo Circular Economy Challenge in regio Foodvalley. De Rabobank heeft de CE Challenge laten ontwikkelen om ondernemers inzicht te geven in hun mogelijkheden om circulair te gaan ondernemen en om met één van die mogelijkheden concreet aan de slag te gaan.

Door een groep ondernemers actief met elkaar mee te laten denken ontstaat een netwerk van circulaire initiatiefnemers, met mogelijk nieuwe samenwerkingen.

Alle deelnemers en ondernemersvereniging BIK zijn erg enthousiast. Inmiddels is de tweede ronde van de CE Challenge gestart en werkt de Rabobank op verzoek van de ondernemers aan een verkorte versie.

Uitvoering en inkoop

De gemeente als *launching customer* (grote eerste afnemer van een nieuw circulair product of dienst). Circulair inkopen en aanbesteden voor de eigen bedrijfsvoering van de gemeente. Bijvoorbeeld kantoorbenodigdheden, schoonmaak en gebouwenonderhoud.

Gebruik

Bijvoorbeeld het benutten van gemeentegronden voor circulaire doeleinden, zoals het telen van veevoer voor kringlooplandbouw.

Nieuwe kringlopen organiseren

Zorgen dat belemmeringen voor circulaire initiatieven en markten worden aangepakt. Dit kan bijvoorbeeld door materialen- en producten-hubs (overslagpunten) te faciliteren en het gebruik van de digitale marktplaats Insert te stimuleren.

WAT DOEN WE AL AAN CIRCULAIRE ECONOMIE?

Barneveld is al enige tijd actief op het gebied van de circulaire economie, zowel zelfstandig als in samenwerking met de regio.

Zelfstandig

- We verzorgen als gemeente het beleid en de gescheiden inzameling van huishoudelijk afval en willen naar een huishoudelijke-grondstoffenstrategie (*ontwerp en beleid*)
- We hebben niveau 3 van de CO₂-prestatieladder bereikt en willen stappen zetten naar een hogere trede op de ladder. Dat kunnen we doen door CO₂-vriendelijk en circulair inkopen en de circulaire uitvoering van (bouw)projecten. (*uitvoering en inkoop*)
- Binnen het project 'StreekproeVen' is in ons eigen bedrijfsrestaurant regionaal geproduceerd voedsel geïntroduceerd. Dit gaan we verder uitbouwen. (*uitvoering en inkoop*)
- Voor de nieuwe wijk Bloemendal worden diverse elementen in de openbare ruimte circulair ingekocht, en we streven ernaar (een deel van) de woningen van een materialenpaspoort te voorzien. (*uitvoering en inkoop*)

Regio

De gemeente Barneveld neemt deel aan verschillende initiatieven binnen het samenwerkingsprogramma 2018-2022 van Living Lab Regio Foodvalley Circulair. Onze inzet binnen deze initiatieven richt zich met name op het organiseren van nieuwe kringlopen:

- het Convenant Duurzaam Beton van regio Foodvalley (2016): we stellen eisen aan het percentage hergebruikt beton in enkele betonproducten.
- het project ProefLokaal, onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Voedselvisie van Regio Foodvalley, waarin het sluiten van voedselkringlopen een van de hoofdlijnen is. Dit project draagt bij aan de werkplaats Voedselverspilling van het uitvoeringsprogramma.
- het project 'De toekomst van circulaire stallen', dat voortkomt uit de Rabo Circular Economy Challenge. Barneveld voert dit project uit binnen het VAB⁴-programma, samen met bureau BOOT, G. van Beek en Zn. Klaverstalinrichting, Roseboom Ede, de Rabobank, de gemeente Ede en gebiedscoöperatie O-gen.

Deze lopende activiteiten van Barneveld worden meegenomen in het actieprogramma Circulaire Economie, naast de nieuwe projecten die binnen het programma met bedrijfsleven worden ontwikkeld.

⁴ VAB: Vrijkomende Agrarische Bebouwing

5. SAMEN WERKEN AAN EEN ACTIEPROGRAMMA CIRCULAIRE ECONOMIE

Nadat de raad de Startnotitie heeft vastgesteld, ontwikkelen we het actieprogramma Circulaire Economie in drie fases met concrete resultaten.

FASE 1: NIEUWE IDEEËN OPHALEN EN CONCRETISEREN

Samenwerken en co-creëren

Het succes van het actieprogramma Circulaire Economie is sterk afhankelijk van het enthousiasme en de medewerking van het bedrijfsleven en andere belangrijke spelers (zie het kader hiernaast). Daarom ontwikkelen we samen met deze regionale en lokale spelers nieuwe ideeën die aansluiten bij onze ambities (zie pagina 10). We concretiseren die ideeën vervolgens samen met deze spelers tot projecten en activiteiten. Gemeente en ondernemers werken hierin op basis van gelijkwaardigheid samen en nemen elk hun eigen verantwoordelijkheid. Gemeentelijke medewerkers van relevante afdelingen hebben gedurende het hele proces een actieve rol om na vaststelling van het actieprogramma de integrale afdeling overstijgende aanpak te waarborgen.

Belangrijke spelers voor het maken van het actieprogramma Circulaire Economie

Koploper (agrarische) ondernemers: onder andere de deelnemers aan de Rabo Circular Economy Challenge en diverse voedselprojecten.

Ondernemersverenigingen, zoals SOGB/BIK.

Waterschap, Omgevingsdienst, afvalinzamelaars en -verwerkers, financiers, e.d.

Coördinator van het programma Living Lab Regio Foodvalley Circulair, werkplaatsen Bouw en Voedselverspilling, programma Voedsel.

Gemeentelijke medewerkers aan het programma van de verschillende afdelingen (o.a de duurzaamheidsambassadeurs), aangevuld met medewerkers Economische Zaken en Beheer Openbare Ruimte.

Netwerkontwikkeling

Door de samenwerking met deze belangrijke spelers ontstaat op natuurlijke wijze een netwerk dat het actieprogramma voedt en zich al werkende uitbreidt.

Hiermee geven we invulling aan de ambitie 'de samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties [te] bevorderen door het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden gericht op innovatie, verduurzaming en waardevermeerdering'.

Rol gemeente

Binnen het groeiende netwerk het opschalen van circulaire initiatieven centraal. We zoeken als gemeente naar de beste mogelijkheden om dit te stimuleren (zie pagina 13 en 14), onder meer door:

- partijen te verbinden
- circulair beleid te ontwikkelen
- initiatieven planologisch mogelijk te maken
- de verschillende financieringsopties vanuit Rijk, provincie Gelderland en regio Foodvalley in kaart te brengen en te benutten.

Bij de zaken die de markt niet vanzelfsprekend oppakt, zoeken we de oorzaken en zetten we ons in om belemmeringen weg te nemen en/of kansen te scheppen binnen de genoemde mogelijkheden of bijvoorbeeld als launching customer of door lobby richting provincie of Rijk. Zie bijlage 3 voor interviews met ondernemers en medewerkers gemeente.

Resultaat: een keuzenotitie met aanzetten voor nieuwe concrete projecten en activiteiten, inclusief aanbevelingen

FASE 2: HET ACTIEPROGRAMMA OPSTELLEN

Selectie en prioritering

We selecteren de meest kansrijke projecten en activiteiten uit de keuzenotitie en prioriteren ze. We doen dit samen met alle partijen die actief hebben bijgedragen aan fase 1. Daarna volgt de definitieve selectie van activiteiten en projecten die in het actieprogramma komen. Hierbij is het programma duurzaamheid van Barneveld leidend. Als criteria gelden in elk geval: de verwachte bijdrage aan onze ambities, de opschaalbaarheid, de zichtbaarheid en de potentie om anderen te inspireren en kennis te ontwikkelen.

Hierbij zal een indeling gemaakt worden naar onderwerpen, die het bedrijfsleven zelf oppakt en waar geen overheidsondersteuning nodig is en onderwerpen waar bij wel het geval is.

Uitwerking

We werken de geselecteerde projecten en activiteiten samen met de direct betrokken partijen globaal uit tot plannen met SMART-doelen, aanpak, planning en resultaten. Ook een inschatting van de benodigde menskracht en middelen en de dekking zijn onderdeel van de projectplannen.

Communicatie

Het programma heeft als doel het actieve netwerk te laten groeien en andere ondernemingen te stimuleren en inspireren tot circulair ondernemen. Daarom stellen we een communicatieplan op waarin het delen van kennis en goede voorbeelden centraal staat.

Samenvoegen

We voegen de nieuwe projecten en activiteiten, het communicatieplan en de lopende activiteiten samen in een concept-actieprogramma voor de periode 2020-2023. Dit concept-actieprogramma beschrijft ook de benodigde menskracht en middelen en de beoogde dekking daarvan.

Resultaat: een concept-actieprogramma Circulaire Economie gemeente Barneveld 2020-2023

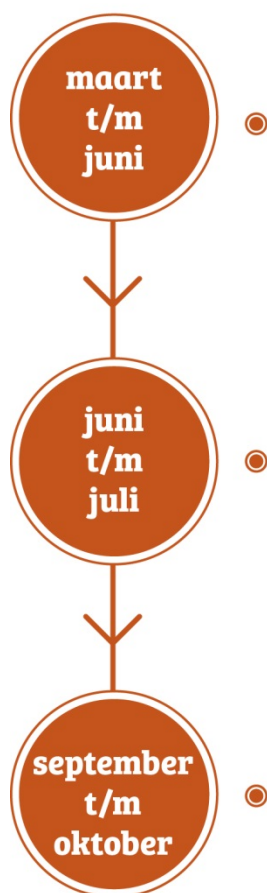
FASE 3: BESLUITVORMING, UITVOERING EN EVALUATIE

Om het actieplan Circulaire Economie uit te voeren zijn waarschijnlijk aanvullende gemeentelijke capaciteit en middelen nodig. Een schatting van de benodigde middelen nemen we op in de kadernota 2021. Het concept-actieprogramma Circulaire Economie 2020-2023 gaat ter besluitvorming naar het college en de raad. De raad stelt het actieplan vast.

Het vastgestelde actieprogramma wordt jaarlijks geëvalueerd om de opgedane ervaringen en de resultaten mee te kunnen nemen in de vervolgstappen in de uitvoering.

Resultaat: een vastgesteld actieprogramma Circulaire Economie gemeente Barneveld 2020-2023 dat jaarlijks wordt geëvalueerd.

2020

Aanpak ontwikkeling actieprogramma

Fase 1: Nieuwe ideeën ophalen en concretiseren

- Ideeën ophalen bij belangrijke (regionale) spelers
- Deze ideeën gezamenlijk concretiseren tot aanzetten voor nieuwe projecten
- Netwerk actieve bedrijven uitbreiden, o.m. door delen goede voorbeelden

Resultaat: een keuzenotitie met aanzetten voor nieuwe projecten en activiteiten, inclusief aanbevelingen

Fase 2: Het actieprogramma opstellen

- Prioritering en selectie en van nieuwe activiteiten en projecten samen met direct betrokkenen
- Geselecteerde activiteiten en projecten uitwerken: doelen, aanpak, resultaten, planning, middelen, menskracht en dekking
- Communicatieplan opstellen
- Lopende activiteiten en projecten toevoegen

Resultaat: een concreet concept-actieprogramma Circulaire Economie gemeente Barneveld 2020-2023

Fase 3: Besluitvorming, uitvoering en evaluatie

- Besluitvorming college
- Besluitvorming raad

Resultaat: een vastgesteld actieprogramma Circulaire Economie gemeente Barneveld 2020-2023 dat jaarlijks wordt geëvalueerd

BIJLAGE 1

SAMENVATTING BELEID RIJK EN PROVINCIE

BELEID VAN HET RIJK

Programma Circulaire Economie

In september 2016 heeft het Kabinet het rijksbrede programma Circulaire Economie vastgesteld. De doelstelling: in Nederland vóór 2050 een circulaire economie realiseren. Dit houdt in, dat grondstoffen worden efficiënt ingezet en hergebruikt zonder schadelijke emissies naar het milieu:

- Nieuwe grondstoffen worden op duurzame wijze gewonnen;
- Fossiele, kritieke en niet duurzaam geproduceerde grondstoffen worden vervangen door hernieuwbare, algemeen beschikbare en duurzaam geproduceerde grondstoffen;
- De sociale en fysieke leefomgeving en de gezondheid worden niet verder aangetast;
- Producten en materialen worden zo ontworpen dat ze kunnen worden hergebruikt met zo min mogelijk waardeverlies en zonder schadelijke emissies naar het milieu.

Op basis van een brede analyse richt het Rijk zich in dit programma op vijf grondstoffenketens en sectoren, waar veel winst behaald kan worden met circulaire economie. Voor elk van de sectoren is een Transitieagenda opgesteld:

- Biomassa en voedsel
- Maakindustrie (nieuwe producten)
- Kunststoffen
- Bouw
- Consumptiegoederen

De transitieprogramma's zijn vertaald naar het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023.

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft alle circulaire activiteiten in Nederland in kaart gebracht.

Programma kringlooplandbouw

Voor de landbouw is apart programma opgezet: Realisatieplan Visie LNV: 'Op weg met nieuw perspectief'. In deze visie is omschakeling naar kringlooplandbouw in 2030 nodig om de landbouw, tuinbouw en visserij nieuwe perspectieven te geven. De trend van steeds lagere kostprijzen van producten moet worden omgebogen naar steeds minder grondstoffenverbruik en een zorgvuldig beheer van bodem, water en natuur. Concreet wordt er samengewerkt aan:

- Gezonde bodem is de basis
- Dierlijke mest voorop
- Voedselresten als veevoer
- Voedselproductie verbetert natuur, milieu en klimaat
- Samenwerking in de regio en agroketens

Het plan beschrijft ook de beleidskeuzen die gemaakt worden en wat er nodig is om dat beleid uit te voeren.

BELEID VAN PROVINCIE GELDERLAND

De provincie kiest voor een praktische insteek . In ‘Weg met de wegwerpeconomie, Gelderland investeert in een toekomst zonder afval’ zijn de volgende speerpunten geformuleerd:

- Zelf het goede voorbeeld geven door in te zetten op groen openbaar vervoer, verduurzaming van de infrastructuur en de inrichting van het provinciehuis.
- Slimme en schone industrie stimuleren, van multinationals tot MKB, met inspirerende voorbeelden in alle sectoren en via programma’s als CIRCELS.
- De ontwikkeling en toepassing van biobased grondstoffen ondersteunen.

Gelderland heeft met de uitvoeringsagenda Circulaire Economie gekozen voor een praktische aanpak via deze drie actielijnen, die aansluiten op de kracht van het Gelderse bedrijfsleven. Door succesvolle inspirerende praktijkvoorbeelden van circulaire business te tonen verwacht de provincie dat andere bedrijven het goede voorbeeld gaan volgen. Dat gaat echter niet vanzelf. De provincie ondersteunt bedrijven die deze omslag in denken en doen willen maken en geeft zelf, samen met andere overheden, het voorbeeld door circulair in te kopen en aan te besteden.

BIJLAGE 2

SAMENVATTING RELEVANTE UITVOERINGSPROGRAMMA'S IN DE REGIO FOODVALLEY

In de Regio Foodvalley is een nieuwe Strategische Agenda in concept gereed. De Regio wil dé nationale proeftuin zijn voor de transitie naar een circulaire voedselvoorziening voor een gezond leven. Om deze reden is Regio Foodvalley mede-initiatiefnemer en partner in de Regio Deal Foodvalley, die tot doel heeft 'versnelling van de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem. Regio Foodvalley kan antwoorden bieden op ontwikkelingen die elders vooral als bedreiging worden gezien. Vanuit het DNA van de regio, met name de intensieve relatie tussen stad en land, de aanwezigheid van boeren, wereldspelers in de primaire sector, toeleverende en verwerkende industrie, een innovatief bedrijfsleven en gezondheidssector, en de in Regio Foodvalley gevestigde kennis- en onderwijsinstellingen (MBO, HBO en WO) zorgen voor een klimaat waar duurzame en technologische oplossingen tot stand komen die meerwaarde creëren voor zowel economie, ecologie als samenleving.

In de regio Foodvalley zijn er diverse programma's waarin overheden, ondernemers en onderwijs- en kennisinstellingen als gelijkwaardige partners samenwerken aan bovenstaande.

Uitvoering van de Regionale Voedselvisie

In de december 2015 ondertekenden diverse organisaties, waaronder de acht regiogemeenten, de regionale Voedselvisie. Daaruit vloeit het uitvoeringsprogramma Voedsel voort, met als speerpunten: korte voedselketens, de transitie naar meer plantaardige eiwitten, het tegengaan van voedselverspilling, en voedsel en gezondheid.

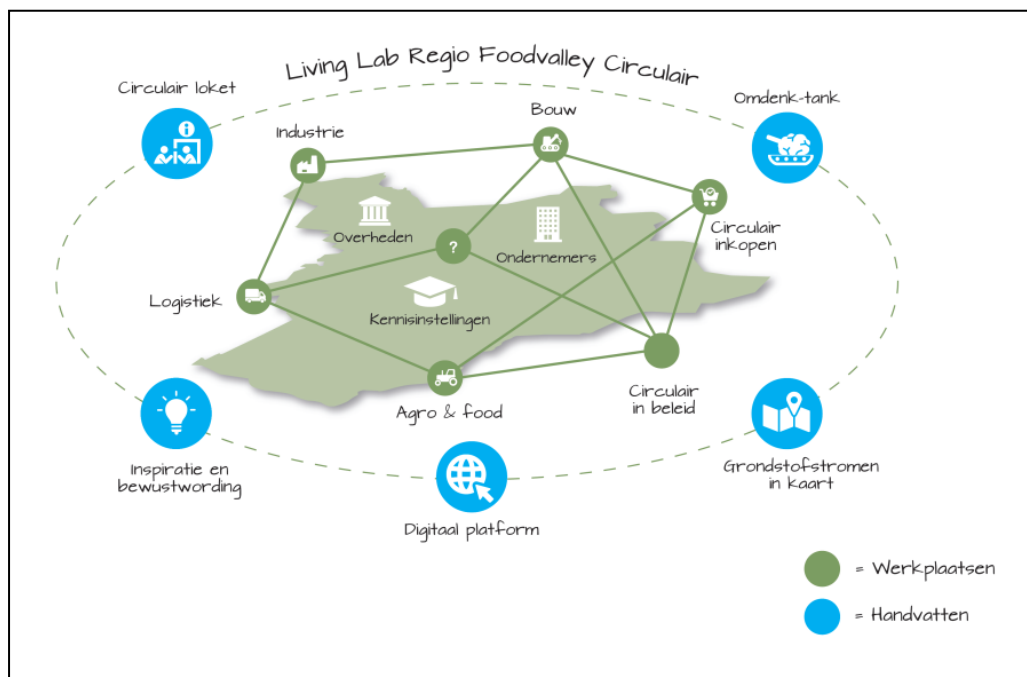
Uitvoeringsprogramma circulaire economie Foodvalley

In december 2018 ondertekenden diverse organisaties, waaronder de acht regiogemeenten, het programma Living Lab Regio Foodvalley Circulair, samenwerkingsprogramma 2018-2022. Dit programma is op initiatief van het bedrijfsleven ontstaan. Centraal staat hierin het faciliteren door in kaart brengen van stofstromen, een digitaal platform een circulair loket, een om-denktank en kennisontwikkeling en van elkaar leren in zogenaamde Werkplaatsen (zie figuur 1).

Regionale ondernemers, overheden en onderwijs- en kennisinstellingen zien de noodzaak samen te werken aan de circulaire economie en hebben daarbij behoefte aan:

- **Inspiratie en voorbeelden:** toegang tot inspirerende initiatieven en business cases.
- **Tips & bedrijfsadviezen:** advies hoe ketenpartijen bedrijfsprocessen circulair kunnen maken en hulp bij eerste stappen.
- **Uitwisseling van kennis & ervaring:** leren van elkaars ervaringen.
- **Nieuwe samenwerkingen en contacten:** cross-overs, nieuwe verbindingen en ketensamenwerkingen en ondersteuning bij het ontwikkelen daarvan.
- **Cultuurverandering in gang zetten:** de beoogde nieuwe praktijken vragen om een heel nieuwe samenwerkingscultuur tussen en binnen betrokken organisaties.
- **Experimenteerruimte:** ruimte en netwerkpartners om te experimenteren in de praktijk.
- **Beleid, visie & rolneming:** de Foodvalley-gemeenten beraden zich op hun visie, hun rol en eventueel circulair beleid, en ze zoeken ervaringen en inspiratie uit de praktijk.
- **Agendering van kansen en knelpunten:** inzichten en behoeften qua instrumenten en regelgeving verbreden en samen opschalen naar het juiste besluitvormingsniveau.

Overeenkomstig de resultaten van het onderzoek van KPMG in 2018 (in opdracht van Rabobanken Vallei & Rijn en Gelderse Vallei) wordt de focus in de regio Foodvalley gelegd op de voedingssector en de sectoren industrie, bouw, transport & logistiek en ICT.

Figuur 1. Schematisch overzicht van het uitvoeringsprogramma circulaire economie Foodvalley. (Bron: Living Lab Regio Foodvalley Circulair, samenwerkingsprogramma 2018-2022.)

Uitvoering van het Convenant Duurzaam Beton

De gemeenten in de regio FoodValley willen zich actief inzetten voor de verduurzaming van beton: beton dat geheel of deels is gemaakt van secundaire grondstoffen en CO₂-arme bindmiddelen. Ze werken gezamenlijk aan de implementatie van een duurzaam inkoopbeleid voor beton. Om deze ambitie te bekrachtigen hebben zij gezamenlijk dit convenant opgesteld en eind 2016 ondertekend.

Proces naar een Regionale Energie Strategie (RES)

Momenteel loopt in de regio het proces om tot een Regionale Energie Strategie (RES) te komen. Alle regiogemeenten nemen hieraan deel. Dit komt voort uit afspraken van de VNG in het kader van het Klimaatakkoord. In juli 2019 heeft de raad van Barneveld ingestemd met dit proces. Doel is onder meer om 35 TWh duurzame energie-opwek op land ruimtelijk in te passen.

Regio Deal Foodvalley

De Regio Deal Foodvalley is een meerjarig partnerschap tussen het Rijk en verschillende regionale overheden, ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen. Deze deal is eind juli 2019 gesloten.

In de regio werken overheden, ondernemers en kennisinstellingen aan de productie van betaalbaar, duurzaam en gezond voedsel voor en geconsumeerd door de inwoners van de regio, in een gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor mens en dier. Dit gebeurt langs drie sporen:

1. Versnelling van de transitie naar een toekomstbestendige landbouw
2. Gezonde voeding
3. Versterking kennissysteem

Het eerste spoor is met name relevant voor het actieprogramma Circulaire Economie van Barneveld. Er wordt namelijk ingezet op toekomstbestendige, duurzame, circulaire landbouw. Denk aan maatregelen voor emissiereductie, het sluiten van kringlopen en de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen voor agrariërs. Er is tevens focus op een sterkere verbinding tussen boeren en inwoners in het gebied.

Manifest van Salentein

In het Manifest van Salentein hebben 25 partijen zich in 2017 verbonden aan de transitie van de agrofoodsector naar een toekomstbestendige sector. Netwerk Salentein wil de motor zijn voor het versnellen van de landbouwtransitie in Regio Foodvalley door in te zetten op de bundeling van krachten en vanuit de wil om tot oplossingen te komen door intensieve samenwerking.

De landbouwtransitie grijpt in op alle aspecten in de agrofoodsector en de manier waarop hier wordt gewerkt. Netwerk Salentein heeft zes thema's benoemd die in de hele keten een rol spelen:

1. Verbindend ondernemen
2. Ruimte om te ondernemen
3. Ondernemersbegeleiding
4. Innovatie
5. Waarderen en verdienen
6. Landschap, bodem, water en biodiversiteit.

Er wordt gezamenlijk gewerkt aan deze thema's. Bestaande initiatieven en nieuwe projecten krijgen hierin een plaats.

BIJLAGE 3

SAMENVATTING INTERVIEWS ONDERNEMERS EN MEDEWERKERS GEMEENTE BARNEVELD

Marjanne Borren van Lankerenhof:

Genomen circulaire maatregelen met de invalshoek materialen

Circulair ondernemen is een van de basisprincipes van de biologische landbouw. Dit is voor ons dan ook een van de redenen waarom wij voor biologische landbouw gekozen hebben. Daarnaast is ons doel alles wat nodig is voor ons bedrijf te benutten en alle (rest)stromen te (her)gebruiken totdat het de kringloop verlaat naar de consument. De consument is een lek in de kringloop.

Motivatie

Wij vinden dat voedsel zoveel mogelijk in de buurt moet worden geproduceerd en geconsumeerd en wij willen niet meewerken aan de verdere achteruitgang van de kwaliteit van onze leefomgeving.

Belemmeringen

Het is lastig om consumenten te laten kiezen voor regionaal duurzaam voedsel en er een eerlijke prijs voor te krijgen. De huidige regelgeving werkt soms belemmerend om dingen te ontwikkelen. Verder ontbreekt het aan:

- Tijd om deze ketenpartijen en consumenten te vinden.
- Geld om dingen te ontwikkelen.
- De wil van (landbouw)partijen om mee te werken.

Nodig (van de gemeente):

- Samenwerking in de (landbouw)keten.
- Consumenten die regionaal duurzaam voedsel willen kopen voor een eerlijke prijs.
- De gemeenten kan nog meer zelf het goede voorbeeld geven.
- Informeren over wat circulaire economie is en consumenten bewustmaken van wat de invloed van hun keuzen is op de kwaliteit van hun leefomgeving.
- Financiële stimulansen voor ondernemers die samenwerken om circulair(der) te worden.
- Lobby voor experimenteerruimte, bekijzen van milieuschade en aanpassen belemmerende regelgeving bij rijksoverheid.

Gert van Middendorp van zuivelbedrijf en Landwinkel Vanelly:

Genomen circulaire maatregelen met de invalshoek materialen:

- Met voederbieten uit de buurt willen we minder krachtvoer voor het vee gaan gebruiken en de emissie van ammoniak verminderen.
- We verpakken de zuivelproducten in een glazen statiegeldfles.

Motivatie:

De zorg voor alle facetten van het milieu en het toekomstbestendig maken van ons bedrijf.

Belemmeringen:

Gebrek aan onafhankelijke goede kennis.

Nodig:

Voldoende grond rond het bedrijf voor eigen veevoervoorziening.

Robert Kwintenberg van Van den Brink Staalbouw BV:

Genomen maatregelen:

CIRCULAIRSTAAL is een staalconcept van Brink Staalbouw. Met Bedrijfsgebouw Fokker 7 hebben we, samen met de overige betrokken bouwpartners, de Nationale Duurzaamheidsprijs Staal 2016 gewonnen. We hebben het eerste distributiecentrum gebouwd dat volledig demontabel en herbruikbaar is. Daarna hebben we met diverse bouwpartners de staalconstructie voor een bedrijfsverzamelgebouw volledig demontabel en met staalconstructies uit andere gebouwen gemonteerd. Deze krijgen een nieuw leven. Alle informatie van de staalprofielen is vastgelegd en volledig traceerbaar. Hieruit blijkt dat circulair bouwen en het duurzaam (energieneutraal) gebruiken van de bedrijfsruimte technisch, organisatorisch en financieel mogelijk is.

Motivatie:

Circulaire oplossingen, zoals aanpasbaar, multifunctioneel en remontabel bouwen, dragen bij aan het voorkomen van leegstand van panden en aan het imago van de bouwsector. Het getuigt bovendien van goed rentmeesterschap.

Belemmeringen:

Probleem is, dat er geen klanten zijn die hierom vragen. Bovendien roepen deze initiatieven weerstand op in de branche. Verder is er altijd samenwerking nodig met meerdere partijen om kringlopen in alle onderdelen van een nieuwe hal te sluiten. Omdat deze andere partijen nog niet zover zijn, ontstaat de neiging om andere delen van de keten zelf te gaan invullen.

Nodig:

Het inzetten van een “verkoper” met een degelijke kennis en geloof in circulair ondernemen, die in gesprek gaat met bouwende partijen om ze mee te krijgen om de nieuwe verdienmodellen te gaan uitproberen.

Anouk Damkaart en Mark Kino van Stedebouw gemeente Barneveld

Genomen maatregelen:

We stellen wel vaak de circulariteit aan de orde in gesprekken met leveranciers en ondernemers bij projecten, maar dit is niet gebonden aan een vast beleid.

In de nieuwe woonwijk Bloemendal is de ambitie neergelegd om te ontwikkelen naar een duurzame wijk. In dit project vragen we de ontwikkelaars om een materialenpaspoort aan te leveren - als onderdeel van de verkoopbrochure, zodat de bewoners hierover beschikken. Het materialenpaspoort geeft inzicht in de gebruikte materialen en vormt een voorbereiding op een circulair systeem. Voor de bestrating is gekozen voor bakstenen en klinkers met minimaal 15% gerecycled beton. Verder dan dat gaan we nog niet.

Als er beleid is kunnen we circulariteit in de planvorming meenemen.

Motivatie:

In Bloemendal hebben we de ambitie een duurzame wijk te ontwikkelen.

Belemmeringen:

In gesprekken met ontwikkelaars bleek bij het bespreken van duurzaamheid in hun ontwerpen geen interesse in circulariteit. Het werd als niet belangrijk gezien voor woningen omdat die zo lang meegaan en nauwelijks worden afgebroken. Het is dus nog afwachten of de ontwikkelaars het materialenpaspoort werkelijk opnemen in de verkoopbrochure.

Nodig:

Er is beleid op het gebied van circulariteit in de planvorming nodig om het thema op te kunnen pakken in de nieuwe gebiedsontwikkelingen. Er is meer informatie nodig over wat circulariteit in planvorming kan betekenen, om de “waan van de dag” te doorbreken. Het helpt als er goede praktische handvatten zijn waar de verschillende afdelingen binnen de projecten mee verder kunnen werken.

Gerard van Beek Kalverstalinrichting:

Maatregelen:

We hebben een circulaire stal ontworpen.

Ons nieuwe bedrijfspand krijgt een materialenpaspoort (dit is een opdracht voor studenten van de Hogeschool Utrecht), hergebruikte plafondplaten, diverse maatregelen voor meer biodiversiteit (tuin, groene wand), sloot als Wadi.

De houten constructie van het oude pand wordt hergebruikt in een nieuwe paardenstal.

Verder doen we mee in het project circulaire stallenbouw, dat is ontstaan uit de Rabobank Circular Economy Challenge.

Motivatie:

We waren niet met circulair ondernemen bezig totdat wij deelnamen aan de Rabobank Circular Economy Challenge. Hier hebben wij nieuwe relaties, inzichten en kennis opgedaan. De voorbeelden waren inspirerend. En je bent even uit de waan van de dag. "Ik zie nu de meerwaarde van circulair ondernemen. Ik wil klaar zijn voor de toekomst. Ik doe het voor mijn nageslacht en voor mijn portemonnee. Als je nu geen stappen zet en niet gaat pionieren met circulair ondernemen is er straks geen plaats meer voor je bedrijf".

Belemmeringen:

- Er is nog geen markt voor circulaire stallen. De boeren vragen er niet om.
- Verder is er altijd samenwerking nodig met meerdere partijen om kringlopen te sluiten. Omdat deze partijen nog niet zover zijn, ontstaat de neiging om andere delen van de keten zelf te gaan invullen.
- De huidige marktordening werkt een optimale grondstoffenbenutting tegen. Er is een beperkt aantal vragers en aanbieders van secundaire grondstoffen. En er is gebrek aan informatie over vraag en aanbod van secundaire grondstoffen.

Nodig:

- Bij aanvragen van een (bouw)vergunning zou er vanuit de gemeenten meteen een afspraak ingepland moeten worden om met de vergunningaanvrager in gesprek te gaan over wat de indiener aan circulariteit gaat doen. Dat moet binnen de huidige leges kunnen.
- Lobby naar het Rijk voor een CO2-heffing en beprijzen van milieuschade.
- Goed definiëren van de eigendomsrechten op materialen/producten.